

Ս Փ Յ Ո Ւ Ռ Ք Ո Ւ Մ

«Տ. Տ. ԳԵՎՈՐԳ Զ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԿՅԱՆՔԸ ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ»

Հարգանքի հուզումով և գուրգուրանքով կ'մոտենանք Գերագույն Հոգևոր Խորհրդո կողմից էջմիածին տպագրված այս գործին, հրատարակված 1955-ին, 181 մեծադիր (7,5×10,5 ինչեզ) էջերի բաղկացած և 46 պատկերներով, լաթակազմ, որու գինը միայն երկու դոլար նշանակված է:

Իբրև հառաջաբան «Երկու խոսք»-ի մեջ կկարդանք՝ «Հանգուցյալ Վեհափառը մեր ազգային-եկեղեցական պատմության անկրկնելի և ինքնատիպ մեծություններից մեկն էր որպես մարդ, որպես հայրենասեր, որպես եկեղեցական և մանավանդ որպես Ամենայն Հայոց Հայրապետ», և այս խոսքերուն վրա իմ տկար գրիչը ոչինչ կրնա ավելցնել: Այդ հառաջաբանը կվերջանա նույնքան հատկանշական խոսքերով՝ «Ներկա հատորը, որ պրկված է Մայր Հայրենիքի և Սփյուռքի մեր հավատացյալների ցանկությամբ, մի համեստ ծաղկեփունջ է հանգուցյալ Վեհափառի ողնիք և անմահ հիշատակին»:

Թանկագին հիշատակ արդարև:

Գործին առաջին գլուխը դրված է «Մանկություն և դաստիարակություն» և հոն կտեսնենք Հայրապետին ստացած համալսարանական ուսումը, վկայականներուն պատկերներովը և հոն կտեսնենք նաև Իր բարի և սակայն պատկառելի մոր պատկերը: Շարունակական պատկերներու մեջ կտեսնենք զինքը իբրև սարկավազ, վարդապետ, եպիսկոպոս, արքեպիսկոպոս, տեղակալ և Կաթողիկոս: Քիչ անգամ կհանդիպեինք այնքան գեղազեմ և համակրելի երիտասարդի

մը, որքան Հայրապետին արեղայության ժամանակ առնված պատկերին մեջ (էջ 21):

Երբ Հայրապետը յանդամ նշանակվեցավ Սինոդին 1913-ին, երբ արդեն ծայրագույն վարդապետի աստիճանին բարձրացած էր, ցարական կառավարությունը դժգոհություն հայտնեց և վավերացումը երկարեցավ «Գեվորգ վարդապետի ազգայնամոլության պատճառով», պարագա մը, որ Վեհափառին հատկանիշը եղած է մինչև իսկ վերջին օրը՝ ազգասեր:

Ասկե վերջ հառաջացումը արագ եղավ 1917-ին եպիսկոպոս ձեռնադրվելով Գևորգ Ե-ի կողմից, արքեպիսկոպոս՝ 1925-ին և անդամ Գերագույն Հոգևոր Խորհրդո 1927-ին: Երջանկահիշատակ Գևորգ Ե-ի մահվանն վերջ հայրապետական ընտրության կարգադիր հանձնախմբի նախագահ նշանակված է և Վեհափառ Խորեն Ա Կաթողիկոսը զինքը 1936-ին Հայրապետական տեղապան նշանակած է նույն տարվան ապրիլ 15 թվակիր կոնդակով, որուն մեջ կըսես. «Պատուէր տամք Գերաշնորհութեանդ յետ մահուան Մեռոյ, խորհրդակցութեամբ Գերագույն Հոգևոր Խորհրդոյ Ս. էջմիածնի տալ զընթացս ամենայն գործոց վերաբերելոց հաւատացեալ հօտին մերոյ և Եկեղեցւոյ Հայոց, որք կան ի Սփիւռս աշխարհի»:

Երկու տարի վերջ, Խորեն Ա-ի վախճանելէն վերջ արդեն կստանձնես Ամենայն Հայոց Հայրապետի տեղակալի պատասխանատու պաշտոնը:

Մեր հավետ ողբացյալ Գևորգ Զ Կաթողիկոսը վարչական մեծ կարողություն ցույց տված էր Իր Նոր-Նախիջևանի առաջնորդության երկար շրջանին իսկ, տակավին ծայրագույն վարդապետի աստիճանով, երբ Տնտեսական խորհրդո նախագահությունը վարած էր 1918-ին սկսյալ և մեկ-երկու տարվան մեջ «Ազատ եկեղեցական»-ներու շարժումը արմատախիլ ըրած էր։ Սակայն իր վարչագիտության ապացույցը տվավ Իր տեղակալության շրջանին։ Հատորին 49-րդ էջին մեջ կկարդանք՝ «Հազարամյակների շարունակ Հայ եկեղեցին բաժանել էր իր ժողովրդի վիշտն ու ուրախությունները և հարկ եղած դեպքում, օրհնել իր քաջարի ժողովրդի պաշտպանության համար գործածվող կտրուկ ուրբ։ Այս անգամ էլ նա իրեն գլուխ ունենալով Գևորգ արքեպիսկոպոսի պես խոհուն, անձնդիր և քաջ հովիվ, պարզեց դարերով Իմաստնացած իր սրբաղան Հավատամքը՝ Հայրենիքի հետ, ժողովրդի համար»։

Մեզի՝ հայերու համար արդեն սուրբ մը եղած է Մեծագործ Գևորգ Զ-ը, որը պաշտած էմ Իր կենդանության, ինչպես Իր հետ ունեցած թղթակցությունս, իր դրկած հեռագիրը Քրիստոսի օրով և էջմիածին այցելող եպիսկոպոսի մը Իր ըրած հարցումները իմ մասին ցույց կուտան, և միշտ պիտի պաշտեմ իր հիշատակը։ Դժվար է գրել երկար մանրամասնություններ Անոր կաթողիկոսության շրջանի մասին և տղայական պիտը ըլլա, եթե հոս գրեմ խիստ սովորական եղած ձևը,

թե «ամեն հայ պետք է ունենա այս հատորեն օրինակ մը»... որովհետև այդ ակներև է։ Հատորին 46 պատկերներուն մեջ շատեր կան, որ առաջին անգամ կհանդիպինք և խիստ հետաքրքրական են, ինչպես Մայր Տաճարի վերանորոգման մանրամասնությունները ցույց տվողները, սակայն կարգ մը «մտերիմ» պատկերները, ինչպես «Վեհափառը աշխատասեղանի առաջ» (էջ 99) անմուռնալի տպավորությունը կընեն ամենուս վրա։ 92-րդ էջին վրա կտեսնենք գուրգուրալից արտահայտությունը Վեհափառին, երբ «օծում է Վաղգեն եպիսկոպոսի ճակատը»։ Թեև միայն մեր այժմու սիրեցյալ Վեհափառ Կաթողիկոսը Ինքը կրնա նկարագրել նույն պահուն Իր կրած տպավորությունները, սակայն շատ դժվար ալ չէ դանոնք երեակայել, երբ կտեսնենք Իր վերացյալ ակնածալից և խոհուն կեցվածքը, որ ցույց կուտա վայրկյանին վեհությունը։

Սրտի սեղմումով և խորունկ վիշտով կուգանք տեսնել 1953-ին հանած պատկերը՝ «Վեհափառը Ծաղկյա դահլիճում» և հաջորդ երեսին վրա (129) Անոր պարզ և խնկելի տապանալքարը...

Կարելի՞ է չհարգել Անոր պաշտելի հիշատակը։

ՄԱՏԹԵՆՍ Ա. ԳԱԼԵՆՏԵՐ

(Բոստոն, «ՊԱՅՔԱՐ» օրաթերթ, 3 հոյեմբերի 1956 թ.)

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՇՔԱՆՇԱՆԻ ՀԱՆՁՆՈՒՄԸ

Բուենոս-Այրեսի Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու պաշտոնաթերթը՝ «Հայ կեդրոն», Հարավային Ամերիկայի հայկական համայնքի աղգային ծանոթ դեմքերեն տիար Արմեն Պերկամալիի և տիար Հովհաննես Տիարպեթրյանի հայրապետական բարձր պարգևատրման՝ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի Առաջին կարգի ականակուռ ոսկյա շքանշանի արժանանալու առթիվ, վերևի խորագրի տակ գրում է իր 1956 թվականի հոյեմբերի համարում.

«Նորին Սրբազնություն Հարավային ամերիկահայոց Հայրապետական պատվիրակ գերաշնորհ Ս. Սիրոն արքեպիսկոպոս Մանուկյան, բարձրորեն գնահատելով Պերկամալիի և Տիարպեթրյանի ամուլներու մեր համայնքին մատուցած բազմապիսի օգտաշատ ծառայությունները, միաժամանակ հարազատ թարգմանը հանդիսանալով մեր ամբողջ գաղութի անկեղծ զգացումներուն, խնդրամատուց հանդիսացավ Նորին Ս. Օ-

ծովյուն Ամենայն Հայոց շնորհազարդ Հայրապետ Ս. Ս. Վաղգեն Ա Կաթողիկոսի մոտ, պարգևատրելու համար հիշյալ աղգայինները Ս. Գրիգոր Լուսավորչի Ա կարգի ականակուռ ոսկյա շքանշաններով։

Նորին Սրբազնությունը, որ լավագույնս կգրնահատե մեր ժողովրդին ծառայություն մատուցանող ամեն կարգի գործիչները, ընդառաջ երթալով Պատվիրակ սրբազանի դիմումին, բարձրորեն գնահատելով Պերկամալիի — Տիարպեթրյանի զույգի գործունեություններն ու բարեգործությունները, անոնց շնորհեց մեր դարավոր եկեղեցիի բարձրագույն շքանշանները, որոնք Նորին Ս. Օծովյան սրբատառ կոնդակներու հետ միասին, անցյալ սեպտեմբերի 16-ին, հանդիսավոր կերպով, հավարտ սուրբ պատարագի, Նորին Սրբազնության կողմից հանձնվեցան տիարք Արմեն Պերկամալիի և Հովհաննես Տիարպեթրյանի։